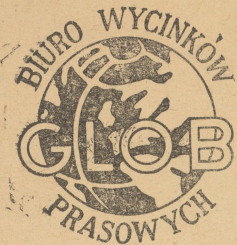

Szajna

Prasowe
Wydawnictwo
Dokumentacyjne
RSW „P-K-R”

Warszawa
Pl. Starynkiewicza 7
Tel. 28-59-59

GŁOS WYBRZEŻA
Gdańsk, ul. Targ Drzewny 3/7

wydanie .....

Nr

271 20-11-1974

NA PÓŁCE Z KSIĄŻKAMI

Po prostu Szajna

Jaki powinien być idealny estetyczny współczesnego teatru, jakie treści społeczne, psychologiczne, filozoficzne powinien on wnosić? To pytanie nurtuje wielu krytyków i teoretyków sztuki.

W czasach kiedy „Wesele” w reżyserii Lidii Zamkow wzbudza namietne dyskusje o prawie reżysera do interpretowania klasyków, a teatr telewizji niejednokrotnie wyciąga z lamusa mocno już wyblakły dziewiętnastowieczny dra-

mat mieszczański, tak jakby nigdy nie istnieli Beckett, Genet, Ionesco, Pinter i kiedy stale pogłębia się rozdziewięć pomiędzy twórcami teatru a krytykami – niewielu zdobywa się na odwagę tworzenia teatru o własnym niepowtarzalnym obliczu. I chociaż wybitnych indywidualności jest więcej, to gdy mówi się o awangardzie współczesnego teatru polskiego, zwykle się jednym tchem wymieniać: Grotowskiego, Kantora, Szajne.

Maria Czanerle podjęła niełatwe zadanie objaśnienia tak złożonego i z natury swojej kontrowersyjnego zjawiska artystycznego, jakim jest w polskim te-

atrze Szajna. I wiedzona nieomylnym instynktem wybrała spośród najprostszy, jedyny: oddała głos samemu Szajnii.

Szajna – malarz, scenograf i reżyser, od dwudziestu z górą lat związany jest z teatrem. W latach 1963–1966 dyrektor i scenograf Teatru Ludowego w Nowej Hucie, następnie scenograf i reżyser Teatru Starego w Krakowie, w 1971 roku objął kierownictwo artystyczne i został dyrektorem Teatru Klasycznego (Teatr Studio) w Warszawie. Lecz Szajna to także teoretyk, moralista i filozof – wizjoner.

Monologi Szajny w pierwszej części książki to przede wszy-

stkim rozrachunek artysty ze współczesną cywilizacją, której ten uparty kontestator zaaprobować nie może. Deprecjonuje świat mieszczańskiej konsumpcji, fetyszycację przedmiotów, pragmatyzm, uniformizację i przewartościowuje skostniałe mity, by sięgnąć do źródeł zjawisk. Widzi świat współczesny w całej jego złożoności i stara się przedstawić go w swoim teatrze.

Wyznania Szajny (m. in. rozdz. „Szajna o sobie”) – to kopalnia myśli na temat sztuki i współczesności, na temat funkcji teatru w świecie współczesnym. Wylania się z nich teatr nowy, pojęty nie jako teatr interpretacji, lecz teatr kreatywny, uniwersalizujący. Szajna odrzuca tradycyjną dekorację, widzi dramat człowieka w przestrzeni otwartej lub zamkniętej, surrealistyczne elementy tej przestrzeni stają się niejako wykładnikami stanów psychicznych człowieka, ale również w znaczący jego miejsce w złożonym systemie świata.

Nie może więc jego sztuka być, kokietować widza trady-

cyjnie pojętym ładem estetycznym. Stąd przebogata rekwizytornia Szajny – te wszystkie strzępy i odpady cywilizacji, niestannie uczestniczące we wszytkich niemal jego realizacjach scenicznych, to nie tylko elementy potęgujące ekspresję dramatu, lecz również groźne memento.

Teatr Józefa Szajny jest zjawiskiem artystycznym, wzbudzającym bardzo kontrowersyjną ocenę. Maria Czanerle nie pominięła tego faktu. Przeciwnie, w ostatniej części książki prezentuje, z pewną przekorą, zestaw recenzji z poszczególnych jego inscenizacji.

W książce znalazła miejsce także pierwsza publikacja sztuki Marii Czanerle i Józefa Szajny „Gulgutiera”, której premiera odbyła się w Teatrze Studio w 1973 roku, a także bogata dokumentacja ilustracyjna.

MARIA URBANOWICZ

Maria Czanerle „Szajna”. Wydawnictwo Morskie 1974, s. 212. nakł. 3000 egz., cena zł 40. Oprac. graf. Włodzimierz Herman.